

Наталія Дзядук
студентка факультету психології та соціології
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Анна Кульчицька
кандидат психологічних наук, доцент
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Постановка наукової проблеми. На сьогоднішній день вивчення мотивів поведінки і діяльності є традиційною проблемою для психології та її галузей, тому в сучасних умовах питання про обумовленість особистісної активності займає особливе місце.

Суспільство переживає серйозні соціально-економічні, правові, моральні, духовні зміни, які супроводжуються значними змінами в освіті. Взаємодія людини і суспільства в періоди радикальних змін супроводжується напруженістю і суперечливістю. Тому актуальною потребою сьогодення стає необхідність психологічного супроводу особистості на всіх етапах її становлення, розвитку та діяльності. Одним з таких етапів є навчання у школі. Найважливішою передумовою психологічної готовності дитини до школи є формування стійкої системи мотивів навчання, мотиваційної сфери в цілому, від яких залежить особиста активність школяра в навчальному процесі та успішність у майбутньому.

Розгляд проблеми мотивації і мотивів активно ведеться вітчизняними та зарубіжними психологами в різних напрямках: виявляються умови формування мотивації, встановлюється взаємозв'язок, динаміка і функції окремих побудників, структурируючих мотивацію, і т.д. Так, у вітчизняній психології мотивацією і мотивами займалися В.Г. Асєєв, А.В. Кульчицька, В.К. Вілюнас, В.І. Ковальов, А.Н. Леонтєв. [1, 2, 3, 4]

Мета та завдання дослідження - вивчення структури мотивів навчальної діяльності молодших школярів і її особливостей; зробити теоретичний аналіз проблеми мотивації навчання молодших школярів; проаналізувати методики діагностики мотивів навчання; дослідити зв'язок мотивів навчання молодших школярів із успішністю у навчанні.

Виклад основного матеріалу. Теоретико-методологічну основу дослідження становлять принцип системно-особистісного підходу у вивченні психічних явищ (Б.Г. Ананьєв, Л.С. Виготський, Е.А. Климов, А.В. Петровський, В. Д. Шадриков та ін.), діяльнісний підхід і положення про єдність свідомості і діяльності (С.Л. Рубінштейн, А.Н. Леонтєв та ін.), теоретичні та методологічні положення з проблеми мотивації, сформульовані у працях Л.І. Божович, В.К. Вілюнас, Є.П. Ільїна, А.Н. Леонтєва, В.Г. Леонтєва, М.Ш. Магомед-Емінова, А.К. Маркової, А.М. Матюшкина, В.С. Мерліна, В.А. Якуніна, М.В. Матюхиной та ін.

У дослідженні використовувалися два методи збору інформації: *метод опитування* (Анкета для оцінки рівня шкільної мотивації Н.Г. Лусканової, Типологія мотивів навчання «Сходинка спонук» А.І. Божович та І.К. Маркової, Методика «Мотиви навчальної діяльності молодших школярів» КДУ, Діагностика мотивів шкільної тривожності Філіпса, Соціометрія) і метод аналізу документації (аналіз успішності навчання за класним журналом).

Вибірка складалась із 30 учнів третього класу загальноосвітньої школи. Діагностика проводилася груповим методом.

За методикою Лусканової в цілому відношення до школи у дітей позитивне, хоча у більшість приваблює позаурочні аспекти навчання – спілкування з вчителем та однолітками, позиція школяра, атрибутика шкільного життя.

Результати дослідження за методикою «Сходинка спонук» за Марковою і Божович виявили, що успішність школярів із домінуючими пізнавальними мотивами вища, ніж успішність школярів із домінуючими соціальними мотивами на рівні сильної тенденції.

Результат за методикою «Мотиви початкової діяльності молодших школярів» підтверджує, що найбільш розповсюдженими є саме соціальні мотиви. Водночас ця методика виявила менше учнів із пізнавальною мотивацією порівняно із «Сходинками мотивів».

Методика Філіпса «діагностика мотивів шкільної тривожності» допомогла визначити загальну тривожність у групі та по факторах шкільної тривожності.

В результаті виявлено зв'язок на рівні сильної тенденції між провідними мотивами навчання молодших школярів та їхньою академічною успішністю. Більш високу академічну успішність мають учні із домінуючими пізнавальними мотивами.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, мотивація навчальної діяльності є надзвичайно важливим чинником становлення особистості у молодшому шкільному віці та сприяє соціальній адаптації у цей віковий період. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у дослідженні інших чинників активності особистості у молодшому шкільному віці.

Джерела та література

1. Агафонова І. Вчимося думати /Агафонова І. – С.-П.: МіМ-Експрес, 1996.
2. Кульчицька А.В. Дослідження пізнавального інтересу методом понятійного аналізу психологічних об'єктів/ А.В. Кульчицька //Практична психологія і соціальна робота. Вип.. 3. – Київ, 2000. – С.47-48
3. Маслоу А. Мотивация и личность Маслоу А. / – СПб.: Питер, 2003. – 352 с. 2001. – 416 с/
4. Шахненко В. Азбука здоров'я молодшого школяра/ Шахненко В. – К.: Центр «Магістр-S»,1998.

Бібліографічні дані публікації:

Особистість і суспільство: методологія та практика сучасної психології : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (13 трав. 2019 р.) = Abstract I International Scientific

& Practical Internet Conference (May 13, 2019) / За заг . ред. Я.О. Гошовського, О.В.
Лазорко, А. В. Кульчицької, Т.В. Федотової. – Луцьк: ПП Іванюк В. П, 2019. – С. 128-130